

Kształtowanie się granic II Rzeczypospolitej

1. 1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń

- zna strukturę etniczną ziem wchodzących w skład II Rzeczypospolitej,
- wie, jaki był status Wolnego Miasta Gdańska,
- zna przebieg i rezultaty plebiscytów na Górnym Śląsku oraz Warmii i Mazurach,
- wie, jaki był przebieg wojny polsko-bolszewickiej,
- zna ostateczny kształt granic II Rzeczypospolitej.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- zdefiniowanie pojęcia *delimitacja*,
- przedstawić poszczególne etapy kształtowania się granic Rzeczypospolitej,
- przeprowadzić analizę zależności między strukturą narodowościową kraju a jego zewnętrznym i wewnętrznym bezpieczeństwem,
- wyjaśnić znaczenie powstania śląskiego,
- ocenić kształt granic pod względem bezpieczeństwa militarnego państwa.

2. 2. Metoda i forma pracy

W formie podającej nauczyciel przedstawia najważniejsze fakty dotyczące poszczególnych etapów kształtowania się granic niepodległej Polski. Uczniowie uczestniczą aktywnie w zajęciach, obserwując i wskazując na przygotowanej mapie obszary, stanowiące przedmiot sporu między Polską a jej sąsiadami.

Metoda poszukująco-problemowa: nauczyciel wspólnie z uczniami analizuje wady i zalety dwóch koncepcji (endeckiej i Piłsudskiego) kształtu granicy wschodniej Polski.

W formie podsumowania wybrani uczniowie oceniają kształt granic Rzeczypospolitej pod względem bezpieczeństwa militarnego.

3. 3. Środki dydaktyczne

Mapa ziem polskich sprzed wybuchu I wojny światowej

Mapa Polski okresu międzywojennego

4. 4. Przebieg lekcji

a) Faza realizacyjna

Wykład nauczyciela

1. Nauczyciel przedstawia proces kształtowania granic z Niemcami i Czechosłowacją.

- Omówienie wybuchu i przebiegu powstania wielkopolskiego – 26 grudnia 1918.
 - Przedstawienie postanowień konferencji pokojowej w Wersalu w kwestii granic polskich.
 - Objasnienie pojęcia *delimitacja*.
 - Przedstawienie statusu Wolnego Miasta Gdańska.
 - Omówienie przebiegu i rezultatów plebiscytu na Warmii i Mazurach w 1920 roku.
 - Przedstawienie znaczenia sporu o Górny Śląsk ze względu na wagę ekonomiczną regionu oraz strukturę etniczną.
 - Zaprezentowanie postaci Wojciecha Korfatego.
 - Omówienie powstania śląskiego i plebiscytu z 1921 roku oraz przedstawienie ostatecznego uregulowania granic Górnego Śląska.
 - Przedstawienie ustalenia granic na Śląsku Cieszyńskim.
2. Omówienie przebiegu procesu kształtowania granice wschodnich.
 - Przedstawienie koncepcji Dmowskiego.
 - Wyjaśnienie federalistycznej koncepcji Piłsudskiego – utworzenie przedmurza Polski wobec Rosji.
 - Omówienie przebiegu i rezultatów wojny polsko-ukraińskiej 1918-1919.
 - Jakie było stanowisko państw zachodnich w sprawie polskiej granicy wschodniej?
 - Omówienie propozycji ustanowienia granicy na linii Curzona.
 - Przedstawienie przebiegu i rezultatów wojny polsko-bolszewickiej 1919-1921.
 - Przedstawienie rozwiązania kwestii przynależności Wileńszczyzny.
 3. Uczniowie analizują wady i zalety dwóch koncepcji (Dmowskiego i Piłsudskiego) kształtu granicy Polski na wschodzie.

b) Faza podsumowująca

Nauczyciel podsumowuje lekcję, omawiając ostateczny kształt granic II Rzeczypospolitej.

Wybrani uczniowie dokonują analizy przebiegu granic pod względem bezpieczeństwa militarnego kraju.

Nauczyciel przedstawia strukturę narodowościową ziem wchodzących w skład Polski oraz nierozstrzygnięte, a jedynie czasowo unormowane, kwestie sporne z sąsiadami.

5. 5. Bibliografia

1. Faryś J., *Historia Polski od 1918 do 1939 roku*, Fenix, Poznań 1997.
2. Friszke A., *O kształt niepodległej*, Znak, Warszawa 1989.
3. *Polska niepodległa 1918-1939*, pod red. J. Żarnowskiego, Ossolineum, Wrocław 1984.
4. Roszkowski W., *Historia Polski 1914-1996*, PWN, Warszawa 1997.
5. Wrzosek M., *Wojny o granice Polski Odrodzonej 1918-1921*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1992.

6. 6. Załączniki

a) Zadanie domowe

Przygotuj wypowiedź ustną dotyczącą kolejnych etapów kształtowania się granic II Rzeczypospolitej.

7. 7. Czas trwania lekcji

2 x 45 minut

8. 8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz jest przewidziany na dwie godziny lekcyjne. Pierwsza będzie dotyczyła formowania się zachodnich, południowych i północnych granic II Rzeczypospolitej. Walki na Górnym Śląsku, plebiscyt na Warmii i Mazurach, międzynarodowe decyzje w sprawie statusu Gdańska.

Druga część zajęć będzie poświęcona wojnie polsko-bolszewickiej, która ostatecznie zakończyła proces kształtowania się granicy wschodniej Polski.